

NETUDGAVEN

(<http://netudgaven.dk>)

/ 20. december 2015

Adventskalender: at bede fuglene om tilgivelse - en mailkorrespondance

af Mikkel Andersen(<http://netudgaven.dk/author/mikkelandersen/>)

The screenshot shows a Gmail inbox interface. On the left, there is a sidebar with navigation options: 'COMPOSE', 'Inbox', 'Starred', 'Sent Mail', 'Drafts', and 'More'. Below this is a search bar with 'Mikkel' entered. The main area displays a list of emails:

- From: Andreas Vermehren Holm, Date: Sep 1, Subject: Hej Mikkel, Jeg er netop hjemvendt fra Norge. Gik det godt til Lyse nætter? J...
- From: Mikkel Andersen, Date: Sep 22, Subject: Kære Andreas Klokken 02:14. Det er den 22. september og jeg burde have svaret...
- From: Andreas Vermehren Holm, Date: Sep 22, Subject: Det gjorde godt at høre fra dig igen, sandelig. Tænk, at du har en datter? De...
- From: Mikkel Andersen, Date: Sep 23, Subject: Så mødes vi i Valdemarsgade, kan du næste onsdag om formiddagen? Jeg vedhæfte...
- From: Andreas Vermehren Holm, Date: Sep 24, Subject: Hej Mikkel, Jeg kan ikke onsdag, desværre, for jeg skal til Oslo og læse. Æv...
- From: Mikkel Andersen, Date: Sep 30, Subject: Kære Andreas. Jeg håber det gik/går godt i Oslo? Tidspunktet for artikel-seri...
- From: Andreas Vermehren Holm, Date: Oct 3, Subject: Hej Mikkel, Ah, det var som en drøm i Oslo. Min bedste oplæsning til dato. Og...

Del 4 *Mikkel Andersen boede engang i forfatter og forlægger Andreas Vermehrens lejlighed på Frederiksberg. Det har nu 7 år senere givet anledning til denne dybdegående litterære mailkorrespondance om skrift, sprog og historie. I del 4 kan du læse om forlaget*

Virkelig begyndelse. En begyndelse som Tomas Espedal blandt andre var medvirkende til.

31. juli, kl. 14:13

Hej Mikkel,

Forlagsarbejdet, formgivning, at give plads til andre, sørge for og tage vare på andres arbejde og bringe det frem, vil jeg meget gerne se som en del af min egen praksis. Jeg tror, jeg nærer en grundlæggende tro på, at andres arbejde går forud for mit eget, helt konkret. Eller, jeg vil gerne arbejde på den måde. Det er altid den anden, der siger det – er det ikke sådan?

Jeg kan godt lide din optakt til spørgsmålet om forbundetheden og forpligtigelsen – der er noget, det er sandt, det tror jeg også: En orms vrikken er lige så vigtig som likvideringen af en præsident.

”Alle er valgt”, som Agnes Martin skriver i det *Uforstyrrede sind*, ”også planter og dyr”. Det kan få en til at ønske sig mindre. Ikke mindre for at tugte sig selv eller være ulykkelig, men mindre netop for at gøre plads til andre.

Jeg skrev, forleden, og jeg skriver i disse dage, om Frans af Assisi, jeg har læst en del om ham, igen, på det sidste og prøver at beskrive, hvorfor eller hvad jeg ser i det ... først og fremmest hans egne tekster. Det er fint med ham, fordi han tror ikke på ord. Ordene er ikke troværdige for ham. Dvs. ordene har noget med verden at gøre, for ham. Han vil sige, lig Haneke, vi snakker og snakker, men vi kommunikerer ikke ... Han vil kommunikere.

Jeg hæfter mig ved Frans' berømte møde med den spedalske: Han (velhavende købmandssøn) rider til Foligno, hvor han møder en spedalsk midt på vejen. Han vender brat om og begiver sig hjemad, som ved en refleksbevægelse, men stopper pludselig op, hopper af hesten, går over til den spedalske, giver ham alle sine penge, sin kostbare kappe og kysser ham. Den spedalske gengælder hans venlighed, som en af kilderne fortæller: "Den spedalske gav ham fredskysset, hvorefter han steg op på hesten og red af sted." Tolkningen af dette møde har for mange været helt klar: Den spedalske var Kristus selv. Og oplevelsen er blevet kædet sammen med Jesu udsagn om, at "alt, hvad I har gjort mod selv den ringeste af mine brødre, har I gjort mod mig". I dag er det vigtigt at sige noget andet: Den spedalske var simpelthen spedalsk, hverken mere, hverken mindre.

Ordet forsvandt for øjnene af ham, og han så pludselig ikke en "spedalsk" for sig, men en skabning, sårbar, ligesom ham selv. Det er sådan, jeg oplever, at ordet forsvinder ... det er derfor det hjemsøger os, vores fødevareproduktion, når vi ikke længere slagter "dyr", men skabninger, ligesom os selv ... det er, for mig at se, kilden til den forbundethed, som du beskriver ... at ordet falder bort, så fænomenerne, kroppene og sansningen, står tilbage ... Frans beskriver det selv i teksten *Testamente*: "Da jeg var i synden, tålte jeg ikke spedalske. Og Herren selv førte mig ind blandt dem, og jeg gjorde barmhjertighedsgerninger mod dem. Og da jeg gik bort fra dem, blev det som før havde uudholdeligt, vendt til glæde for mig ..." Der er tale om en slags ontologisk vending, om omvending, et eller andet ... Ultimativ afmagt og upersonlighed er en vej, at kropsliggøre det ved at gøre sig mindre, som Frans gjorde det med sin munkeorden, mindrebrødrene, og deres livsførelse.

Læser man i Frans' egne skriftlige arbejder, møder man en skribent, som nærer en dyb mistro til sproget ... han oplevede det som et tæppefald: pludselig så han ... og så også, hvad han havde gjort med verden indtil da ... hvordan han havde sagt "spedalsk" om den spedalske, etc. Han så, hvordan sproget kan gøre noget med verden, og begyndte at gøre om ... råde bod ... at han kaldte sin orden for mindre (minores), var i sig selv en revolutionær gestus, idet man på den tid skelnede skarpt mellem maggiori og minori. Han ville bringe det »mindste« frem, vise, hvor værdifuldt det er ... han arbejdede hinsides enhver form for betegnelse. Det var sanserne, ikke sproget, der formidlede erkendelsen af Gud.

Når du spørger til det "tegnløse", så tænker jeg på det "ordløse" ... at kommunikere ordløst med verden, før vi bruger ordene, ordet må komme bagefter, sidenhen – ordet er på en måde en evolutionær anomali ... det er ikke mange arter, der gør brug af ord ... men jeg forstår tegn som liv, eller livsprocesser som tegnprocesser, jeg følger biosemiotikken ... en krop giver tegn, enhver krop giver tegn, en græskrop, en fuglekrop eller en menneskekrop giver tegn og betegner, som sig selv, en livsproces ...

Den opgave, vi står over for (Frans af Assisi viser dette meget godt med sine arbejder, synes jeg, også som en af flere tidligere forgængere for biosemiotikken og forståelsen af ethvert væsen som et planetarisk væsen) er ikke kun posthumanistisk og postantropocentrisk, men også postsekulær.

"Du må ikke slå ihjel" er ikke længere hugget ind i sten, det er rigtigt, det er også min oplevelse, men det står skrevet i cellevævet ... sårbarheden er et fællesskab, og det er helligt. Helligt som

enhver livsform er hellig, alene fordi den er til.

4. august, kl. 14:12

Jeg tror også, det er sådan, at det altid er andres ord, der går forud for ens egne. Læsningen, og bearbejdelsen af andres ord, er en større opgave som forfatter end det at skrive.

Tegn som liv og dine tanker om Frans af Assisi. Det har jeg tænkt meget over, siden jeg læste din mail. Det er paradoksalt at skrive for at forsvinde – om det nogensinde kan lykkes. Forsvindingen kræver tillid. Det er min oplevelse. Når det lykkes, står litteraturen smuk tilbage.

Det er et fint essay. Jeg købte *Standart* for at læse netop dét.

Men vil du fortælle mere om forlaget Virkelig, hvordan det startede og med hvem? Dit arbejde med at skabe serier af bøger og ikke antologier. En ting, jeg særligt tænker på, er det skandinaviske islæt som dine udgivelser har – har du overhovedet udgivet noget på dansk?

KH

(http://netudgaven.dk/wp-content/uploads/2015/12/600px-Tomas_Espedal_1_Oslo_bokfestival_2011.jpg)

Tomas Espedal

7. august, kl. 10:44

Tak for dine ord om essayet. Og: Det kan du tro, jeg vil. Jeg prøver:

Forlaget Virkelig startede i Paris, hvor Daniel Flendt Dreesen og Peter Johan Meedom læste min oversættelse af Linus Gårdfeldts *Men gulvet har ingen mund*. Vi fandt sammen om udgivelsen af denne bog og besluttede med det samme, at det skulle være en serie, Serie V, en slags svar til Sværen og H Press' arbejder i Norge.

Jeg er uddannet i Sverige, og det har mærket mig for livet på en måde, jeg er glad og taknemmelig for. I Sverige læste vi meget

bredt og orienterede os på tværs af landegrænser. Det var fuldstændig afgørende for mig at møde Jørn H. Sværen og få et indblik i hans måde at drive forlag på, ikke mindst som skrivende. Han giver et billede af, hvordan arbejdet med andres værker kan blive en del af ens egen praksis – hvordan en skriftpraksis kan vokse ud af en kurateringspraksis osv. Desuden var og er Tomas Espedal en vigtig drivkraft for foretagendet. Begge underviste i Sverige, da jeg var der. Staffan Söderblom er et vigtigt pejlemærke. Karsten Sand Iversen hjælper i praksis med at give Bestiarium liv, formidler kontakter og et højt niveau.

Forlaget Virkelig er en slags samarbejde, hvor både oversættere og forfattere får plads. Det er meget vigtigt, dette. Mit håb er, at en serie som Bestiarium fungerer som livline til mange af de bøger, som markedet i almindelighed ikke tager hensyn til. Mange af de bøger, jeg har udgivet, tæller ikke som ”bog” ifølge de europæiske direktiver, som angiver sideantal osv. uden at læse. Den slags lovgivninger blander sig med respektive støtteordninger og får i sidste ende indflydelse på, hvilke bøger der står hos boghandlerne. Hvis jeg kunne vælge én bog, som udtrykker, hvad forlaget står for eller hvad jeg ønsker, at det skal stå for, så er det Hofmannsthals *Et brev*. Den formidler erfaringen af et ”mindre” sprog og en pludselig og overvældende fysisk forbundethed med verden. Det er hjerteskerende. Og det er den slags bøger, jeg gerne vil give plads til.

(<http://netudgaven.dk/wp-content/uploads/2015/12/bivoks1.jpg>).

Bivoks til trådene der samler de håndsnyede udgivelser foto:
virkelig.dk(<http://virkelig.dk>)

Jeg har slet ikke overblik over, hvad forlagsarbejdet betyder for min egen praksis. Jeg bliver kastet ud i et væld af underlige, vigtige og spændende spørgsmål, emner, arbejder og diskussioner. Man kan sige, meget enkelt, at det er forlagsarbejdet og arbejdet med andres tekster, som har givet mig de tekniske forudsætninger for at lave en bog. Jeg er ikke sikker på, at jeg på nogen måde kunne undvære den viden, jeg har i dag, eller i det mindste den bevidsthed, jeg har om min egen totale uvidenhed over for et væld af traditioner, typografi, bogbinderi, osv. Jeg er så småt begyndt at lære, at der ikke er noget uværdigt i at bede om hjælp. Det er fint. Det er forlagsarbejdet, der lærer mig det. Jeg er meget taknemmelig for, at det overhovedet kan lade sig gøre. Det er takket være støtteordninger og passionerede oversættere, boghandlere m.m.

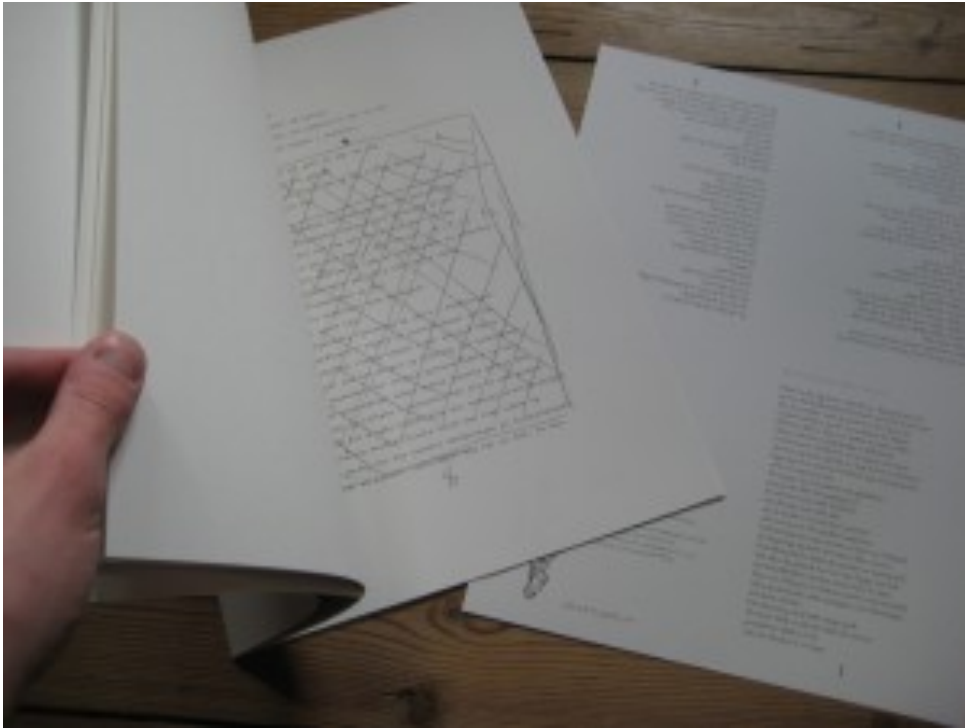
Det var Tomas, der fik mig til at gå i gang. Han sagde det direkte:

”Du må gøre det selv, Andreas. Vi må gøre det selv.” Jeg sad og brokkede mig over, at en eller anden svensk digter ikke var oversat. Kort efter lærte jeg Jørn at kende, og han lærte mig at se skillingstrykket på en anden måde og sy bøger i hånden. Virkelig blev startet under parolen “Litteraturen i egne hænder”. Jeg glemmer det aldrig, vi sad og skålede. Men hvilken litteratur? Det er et godt spørgsmål.

Alle de bøger, Virkelig udgiver, har berøring med mit eget liv, og berører min måde at leve på. Jeg håber ikke, det lyder klamt. For mig er det en styrke. Det er tæt på. Arbejdet med forlaget er uadskilleligt fra mit eget liv og de mennesker, jeg møder. Jeg rejser meget i Sverige og Norge. Det er klart, at det sætter sit præg.

Ideen til Espedal-faksimilen opstod, da Tomas og jeg besøgte Wittgensteinarkivet i Bergen. Jeg planlægger/planlagde en faksimile af en Wittgensteins notatbøger og vi stod og beundrede det mærkværdige arbejde. Tomas fortalte at alle håndskrevne eller maskinskrevne manuskripter bliver renskrevet i Indien for de store forlag. Jeg fik lyst til at bringe originalen frem i al dens egen oprindelige underfundighed, udstregninger og underlige linjebud, alt disse fejl som markerer skrift, at der bliver skrevet.

(http://netudgaven.dk/wp-content/uploads/2015/12/img_1453-300x225.jpg).

*Året: onsdag den første oktober af Tomas Espedal foto:
virkelig.dk(<http://virkelig.dk>)*

8. august, kl. 08:39

Kære Andreas.

Jeg læste din mail i går og igen her til morges. Jeg har egentligt flere ting, som jeg gerne ville spørge dig om, men når jeg læser din mail, så synes jeg, den er en fin afslutning på interviewet. Hvad tænker du? Jeg ville gerne bringe interviewet, præcis som dét står her – tror dog, det er for langt, men så må det blive to artikler. Jeg sender dig nogle udkast, når det er sat op. Jeg kunne også printe udkastet, og så kunne det være en anledning til kaffe?

De bedste hilsner

9. august, kl. 06:36

Kære Mikkel,

Det er din afgørelse. Jeg kan mærke, at jeg har vænnet mig til at skrive sammen med dig. Jeg kommer til at savne dine spørgsmål. Ja, mon ikke det er for langt? Og ja, måske endda i flere afdelinger.

Vi kan fint mødes over et udkast. Tror dog, at jeg vil have svært ved at hjælpe til med redigeringen. Svært at vide, hvad man selv siger, du ved. Jeg rejser en del i august, men du kan jo skrive, når det nærmer sig.

Mange gode hilsner,

Andreas

[LÆS del 1](http://netudgaven.dk/2015/11/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance/)(<http://netudgaven.dk/2015/11/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance/>)

[LÆS del 2](http://netudgaven.dk/2015/12/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance-2/)(<http://netudgaven.dk/2015/12/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance-2/>)

[LÆS del 3](http://netudgaven.dk/2015/12/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance-3/)(<http://netudgaven.dk/2015/12/adventskalender-at-bede-fuglene-om-tilgivelse-en-mailkorrespondance-3/>)

Netudgaven anvender Cookies. Ved at bruge Netudgaven samtykker du til brugen af cookies. [Læs mere](#)(<http://netudgaven.dk/cookies/>) [ok, forstået](#)(#)

(#)